EEN SCHETS VAN DE
WAJANG POERWO
EN NAAR AANLEIDING HIERVAN HET EEN EN ANDER OVER DE
WAJANG GÊDEK :-: WAJANG KROETJIL
GAMELAN EN GAMELAN-MELODIËN
:-: KRISSEN EN ANDERE WAPENS :-:

DOOR

RADEN ADIPATI ARIO KROMO DJOJO ADI NEGORO
REGENT VAN MODJOKERTO.

L.V.H. KEB. IND.
XLV.
387.

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN
E. J. BRILL
LEIDEN. — 1913.

263.858

EEN SCHETS VAN DE WAJANG POERWO.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bd 1/pr

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OpCARD

Rp. 293.000
KLV 387

EEN SCHETS VAN DE WAJANG POERWO

EN NAAR AANLEIDING HIERVAN HET EEN EN ANDER OVER DE

WAJANG GÊDEK :-: WAJANG KROETJIL

GAMELAN EN GAMELAN-MELODIËN

:-: KRISSEN EN ANDERE WAPENS :-:

DOOR

RADEN ADIPATI ARIO KROMO DJOJO ADI NEGORO

REGENT VAN MODJOKERTO.

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ

VOORHEEN

E. J. BRILL

LEIDEN — 1913.

KON. BAT. GENOOTSCHAP VAN K. en W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

OPCARD

BOEKDRUKKERIJ voorheen E. J. BRILL. — LEIDEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

AANDENKEN

AAN DEN WELED. GEB. HEER W. HASSELMAN.

W.G. KROMO DJOJO ADI NEGORO.

19 JULI 1911.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORREDE.

Hoe kort of ik de geschiedenis van de Wajang ook beschrijf, kunnen toch verscheidene gevallen niet overgeslagen worden, dewijl deze een schakel uitmaken in den keten der overlevering.

Volgens de oude gewoonte der Hindoes, nog bij de Javanen in gebruik, werden de jaartallen van Stichtingen, Gebeurtenissen, Beschrijvingen enz. uitgelegd door „het Tjondrosêngkolo jaartal", bestaande uit cijfers die woorden beteekenen, welke tezamen een volzin uitmaken. De bedoeling hiervan is, om door de beteekenis van dien volzin steeds in herinnering te brengen het jaartal dier feiten. Dus is het een chronogram.

De rangschikking der Tjondrosêngkolo-cijfers is het omgekeerde van die der gewone cijfers of in dit geval der jaartallen, b.v. het Tjondrosêngkolo-jaartal 9091 beteekent het jaartal 1909.

In verband hiermede heb ik het jaartal 1909, waarin deze beschrijving door mij is gemaakt, uitgewerkt als Tjondrosêngkolo-jaartal.

Toevallig is 1909 een gewichtig jaar, n.l. dat, waarin onze Prinses Juliana was geboren. Deze voorname gebeurtenis gedenkend, verkrijg ik het onderstaande Tjondrosêngkolo-jaartal:

Poeloengé Ngamboro Mêntjorongé Sang Ratoe
9 0 9 1

De gedetailleerde uitlegging hiervan is:

Poeloengé beteekenend: „Een uit den hemel op iemand nederdalende lichtglans, die zijne bestemming in deze wereld bepaalt", wordt aangegeven door het cijfer 9.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ngamboro beteekenend: „In de lucht zweven of elders rondwaren", is aangegeven door het cijfer 0.

Mêntjorongé beteekenend: „Het schitteren", is aangegeven door het cijfer 9.

Sang Ratoe beteekenend: „Onze Vorst, onze Vorstin, dus nu: onze Prinses", wordt aangegeven door het cijfer 1.

Tezamen duiden deze woorden aan:

De Glans Zweeft Het schitteren van onze Prinses
9 0 9 1

De Glans zweeft wordt opgevat als: „Wij onderdanen van H.M. Koningin Wilhelmina wachten steeds op de blijde gebeurtenis, aangezien de Glans nog zweeft". De Poeloeng (Glans) wordt door de Javanen beschouwd als te zijn een Vorstelijke Glans, en niet de glans van een gewoon mensch.

„Het Schitteren van onze Prinses", met andere woorden: „De blijde tijding is reeds aangekomen", want eerst dan kan men spreken van „het Schitteren van onze Prinses".

Eene proeve van Poëzie:

9 De lichtglans uit den hemel zal nederdalen.
0 Zwevende in het lichtruim, om zijne bestemming te volgen.
9 Het schitteren gelijkt de blinkende zonnestralen.
1 Onze Prinses Juliana deed ons allen verblijden.

Deze proeve van omzetting in versregels wijkt wel af van de usance omtrent het Tjondrosèngkolo-jaartal, doch de beteekenis van iederen volzin is dezelfde gebleven.

Derhalve luidt het chronogram van dit boek:

Modjokerto 19 October van het Tjondrosèngkolo-jaartal „Poeloengé Ngamboro Mêtjorongé sang Ratoe".

Aan degenen, die dit boek lezen, maak ik mijne beleefde verontschuldiging voor de verscheidene fouten welke hierin voorkomen, dewijl ik in het geheel geen schrijver, noch dichter ben.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

EENE SCHETS VAN DE WAJANG POERWO.

De geschiedenis, vertoond in de wajang Poerwo, is hoofdzakelijk eene beschrijving van de avonturen van de gödheid Vhisnoe en zijne gemalin de godin Cri, voorafgegaan door het verhaal van het ontstaan der goden.

Alvorens over te gaan tot deze wajang Poerwo-overlevering, wordt de afkomst dier goden verduidelijkt door een stamboom, beginnende met Adam en Eva.

A. Vóórgoden.

Poerwaning-djan	Adam, de vader der wereld
Dhewi Kawa	Eva, de groote moeder
Habil (Abel)	
Kabil (Seth)	
Hessis (Kain)	Zonen van Adam
Noertjoio	Zoon van Hessis.

Hiermee begint de wajanggeschiedenis, doch in de voorstelling bestaat de wajang-afbeelding van Noertjojo niet, waarschijnlijk dewijl hij volgens de overlevering onzichtbaar was, althans in de menschelijke gedaante. Alleen zijn glans kon men ontwaren. Om deze reden heette hij „Noertjoio". Noertjoio bestaat uit twee woorden: „Noer" en „Tjoio", welke dezelfde beteekenis hebben n.m. glans, lichtglans of stralende glans.

Noer roso	Zoon van Noer tjoio.

Ook van deze Noer roso bestaat er geene wajang-afbeel-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ding; waarschijnlijk, omdat zijn naam eveneens iets „onzichtbaars" aanduidt. Noer beteekent als boven „glans", Roso „gevoel, smaak". Dus beide woorden zijn benamingen van iets wat onzichtbaar is.

B. Oppergoden.

Sang-iwang Wênning Zoon van Noer roso

Hiermee begint de wajang-afbeelding.

Sang-iwang Toenggal Zoon van Sang-iwang Wênning.
Sang-iwang Goeroe Zoon van Sang-iwang Toenggal.

Sang-iwang Toenggal schonk aan Sang-iwang Goeroe de natuur, die hij zelf bezat, en met de heerschappij der wereld, ook de macht om alles voort te brengen. Hij zoude heeten Sang-iwang Goeroe (de bovenmachtige leeraar), Bathoro Goeroe (de mensch geworden leeraar), Sang Moorbeng Pesthi (bedeeler des noodlots), Sang-iwang Girinoto (de verheven godenvorst der bergen), Sang-Winênang (die alle macht begrijpt), Djagadnoto (de wereldheer).

Zijn zetel was op den berg Smeroe in Oost-Java (de Olympus der Javanen) en was hij alzoo de oppervorst der ondergoden. Deze zetel werd de Soeroloio (Hemel) genoemd.

In de wajang-afbeelding wordt Sang-iwang Goeroe voorgesteld als een wajang met vier armen, staande op den heiligen stier, en deze rust op eenen regenboog, terwijl het geheel omringd wordt door wolken, en hij wordt door de Javanen zeer heilig geacht.

Een wajang-maker, die nog niet den ouderdom bereikt heeft van ongeveer 50 jaren, waagt het niet, om deze wajang „Sang-iwang Goeroe" te vervaardigen. Alvorens hij deze wajang maakt, moet eerst slametan gehouden worden, bestaand uit eterijen enz. „een offer aan de goden en geesten".

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Op den wensch van Sang-iwang Goeroe schiep de godheid Sang-iwang Toenggal negen zonen en vier dochters. Aan deze negen zonen gaf Goeroe ieder een deel des gebieds, in volgender voege.

C. Ondergoden.

1. Bathoro Bromo. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Oosterdeel der aarde, als Praboe Sèt vorst van Java. Zie de Pararaton van Dr. J. Brandes: „Het boek der Koningen van Modjopait". Hierin kan men lezen, dat deze Bothoro Bromo de stamvader was van de vorsten van Modjopait, waarvan de laatste genaamd Browidjojo V de stamvader was van bijna alle Regenten van Java.

2. Bathoro Samboe. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Zuiderdeel der aarde.

3. Bathoro Koemodjojo. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Westerdeel der aarde.

4. Bathoro Vhisnoe. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Noordelijk deel der aarde, en vorst van Mendang-Kamoelan.

5. Bathoro Bayoe. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Middendeel der aarde.

6. Bathoro Prit-handjolo. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Noord-Oosterdeel der aarde.

7. Bathoro Koeweroe. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Zuid-Oosterdeel der aarde.

8. Bathoro Moho-yektie. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Zuidwesterdeel der aarde.

9. Bathoro Siwa. Zoon van Sang-iwang Goeroe, Heer van het Noordwesterdeel der aarde.

Terwijl Sang-iwang Goeroe aldus de heerschappij regelde,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

werd de aarde (Java) nog bewogen, waarom hij haar zevenvoudig verdikte, door de kracht van zijn wensch. Ieder van deze aard-regionen werd gesteld onder de bewaking van eene godheid. De eerste aarde, onder de schoone vrouw Hiboe Pratiwi. De tweede aarde, onder Bathoro Koesiko. De derde aarde, onder Bathoro Ganggang. De vierde aarde, onder Bathoro Siendoelo. De vijfde aarde, onder Bathoro Darampallam. De zesde aarde, onder Bathoro Manikhoro en de zevende aarde onder Bathoro Hontoboogo (een slang). Hij is de groote slang, die den aardbol op zijn rug torscht. Wanneer hij zich beweegt, ontstaat er eene aardbeving, want hij omvat geheel de wereld (den aardbol).

Behalve deze ondergoden zijn er nog vele andere ondergoden en -godinnen. Onder de ondergoden verdient de opmerking „Bathoro Narodho" dewijl deze de bode was van Sang-iwang Goeroe, eveneens Bathoro Endro, de uitvinder van den gamelan (in verband met de namen dezer godheden, bepalen (gissen) de Javanen, de geaardheid, hoedanigheid, het karakter enz. der menschen).

Eens vergaderden de goden in het verblijf van Sang-iwang Goeroe (den hemel) allen voorzien van drinkbekers, om het levenswater Kamandaloe, met volle teugen te drinken uit het vat Hasto Gino. Onder luid vreugdegejuich vulde en leegde men de volle bekers.

Bij deze gelegenheid was er een reus Remboetjoeloeng genaamd, die, ontwarende, dat de goden het water des levens dronken, ijlings nederdaalde uit den hemel, en bij het vat gekomen, het onbeschaamd voor den mond zette. De goden bevreesd, dat deze reus daardoor onsterfelijk zoude worden, rezen op om zulks te beletten, en Bathoro Vhisnoe schoot op hem met den pijl Tjokro, die den reus aan den hals trof, en de kop van den romp scheidde. (Het begin der heldendaden van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vhisnoe). Het levenswater had echter reeds den mond van den reus bevochtigd. Het hoofd rees daardoor opwaarts, nam de hoedanigheid aan van het monster Karawoe, dat de zon en maan poogt te verslinden. Javanen gelooven dat wanneer nu de zon of de maan verduistert, het monster Karawoe daarmee bezig is. De menschen slaan bij zoo'n verduistering op blokken en andere holle dingen, om den aanvaller te verschrikken en in zijn pogingen te stuiten. Dit is de oorzaak der Grah-hono's (éklipsen).

Sang-iwang Goeroe had tot nog toe geene wederhelft. Doch door de kracht van zijnen wensch ontstond er uit de twijg van een Kastoebo-boom eene schoone vrouw. Hij noemde haar: Bathari Hoemo. Uit hunne vereeniging sproten voort de monsters Kromo-salah en Mohopraloyo. Sang-iwang Goeroe ziende, dat zijne vrouw gedrochten voortbracht, vertoornde op haar, greep haar aan, en hield haar bij de voeten met het hoofd naar beneden. Toen ontstond er uit haar geween eene reuzin „Kali-doergo", op den wil van Sang-iwang Toenggal. Deze werd aan Kromo-salah ten vrouw gegeven. Dit was de oorsprong der reuzen van het tweede geslacht.

Sang-iwang Goeroe wees aan Bathari Hoemo met hare zonen Kromo-salah en Mohopraloyo een verblijf op het eiland Noesso Tembini. Daar werd Kromo-salah Heer van het eiland met den titel Sang-iwang Kala, en zijne moeder werd genoemd Yama-dipati (hel-vorstin). (Bij eene wajang-vertooning waar verscheidene wajangs in de door de usance gewettigde volgorde aan het gespannen doek zijn gerangschikt, wordt aan de rechterzijde „Sang-iwang Goeroe" en aan de linkerzijde „Bathari Hoemo" boven alle wajangs geplaatst ter vereering. De wajangs worden aan het gespannen doek volgens usance zóó gerangschikt: een gedeelte aan de rechter- en een gedeelte aan de linkerzijde. De wajangs aan de rechterzijde zijn die, welke bij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het gevecht het meest vaak de overwinning behalen b.v. Vhisnoe, Ardjoeno-widjojo, Romo, Krisno; verder de godheden enz. en de vrouwelijke wajangs; aan de linkerzijde, de wajangs, die het tegenovergestelde verbeelden).

Bathoro Norodho zat met de goden aan den disch. Toen bemerkte Sang-iwang Goeroe, dat hij onafgebroken zijne hand gesloten hield, zoodat de godenvorst hem vroeg, waarom dit was. Bathoro Norodho antwoordde, dat hij in zijne hand hield den steen Retno-Dhoemilah van bovennatuurlijke kracht. Sang-iwang Goeroe wenschte dat kleinood te zien, maar Norodho waarschuwde dat zijne fijnheid voor geene aanvatting vatbaar is. Niettemin wilde hij den steen overhandigen aan Sang-iwang Goeroe, maar hij ontviel dezen, en in weerwil dat ook de overige goden er naar grepen, werd hij niet gestuit in zijnen val, maar drong door de zeven regionen der aarde heen, en ontglipte aan de handen van alle goden, die de regionen bewaakten. Eindelijk viel de steen in den opgesperden muil van Bathoro Honto-boogo, den slang die de zevende aarde bewaakte en den aardbol torste.

Honto-boogo verborg den steen in een gesloten kistje, „Tjoepoe Manik Hastogino", dat niemand openen konde, en gaf 't daarna over aan den godenvorst Sang-iwang Goeroe. Deze nam het kisje, hief het omhoog, en verbrijzelde het. De Retno Dhoemilah kwam te voorschijn, maar nam de gedaante aan van eene schoone vrouw „Dhewi Tisnowati".

Sang-iwang Goeroe vroeg haar tot vrouw. Zij vorderde vooraf het bezit van eenige voorwerpen van uitnemende zeldzaamheid. De godenvorst hieraan willende voldoen, ontbood voor zich "Sang-iwang Kala", heer van het eiland Noesa Tembini. Kala kwam in tegenwoordigheid van Sang-iwang Goeroe, die hem hierop beval zijnen zoon „Kolo-goemarang" te zenden, om de door Tisnowati verzochte geschenken op te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

sporen. Kolo-goemarang verscheen en ontving van Sang-iwang Goeroe de genoemde opdracht. Maar Kolo-goemarang buiten het bereik van Goeroe gekomen, begon terstond grimassen en zotternijen te maken, loopende op zijne handen, randde de goden aan, sloeg hen in het aangezicht en bespoog hen, voorgevende de hofnar van den godenvorst te zijn geworden. Zelfs vorderde hij Cri van haren echtgenoot Vhisnoe, die den onbeschaamden reus herschiep in een wild zwijn. Maar Kolo-goemarang, ofschoon dus van gedaante veranderd, hield niet op Cri te vervolgen. Zij nam toen de gedaante aan van de koningin Dhermo-nastiti, en Vhisnoe die van den koning Mêngoekoehan van het schoone land Mendangkamoelan. De oppervorst der goden wetende, dat zijne afgezant Kolo-goemarang in een zwijn veranderd was, konde het door Tisnowati begeerde niet bijbrengen, doch ging voort haar het hof te maken. Zij evenwel stierf in de armen van den godenvorst.

Het zwijn Kolo-goemarang, uit wraak over zijne herschepping de veldgewassen van het land Mendangkamoelan verwoestende, werd door Vhisnoe doorschoten.

De oppervorst der goden bereids langen tijd zonder vrouw na de wegzending van Bathari-Hoemo naar het eiland Noesa Tembini, wenschte eene andere vrouw te kiezen uit de godinnen, maar de goden waren daar tegen, en Narhodo bood aan, eene schoone vrouw van de aarde te halen, en op deze nederdalende vond hij er eene in het land Mendangkamoelan. Ze heette Cri. (Deze was eigenlijk het lichaam van Cri, terwijl haar ziel in koningin Dhermo-nastiti van Mendangkamoelan was geïncarneerd). Ook Vhisnoe had zijn oog op haar laten vallen en ook zijne vrouw heette Cri. Deze omstandigheid verwekte den toorn van Goeroe. Narodho werd afgezonden om Vhisnoe van dien toorn op de hoogte te brengen en te noodzaken tot afstand van zijne regeering en boetedoening in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het woud der zeven waringinboomen, terwijl hij zijne vrouw en alles achterlaten moest. Zijne vrouw verliet hij in zwangeren staat en beval haar aan, om het kind, dat zij ter wereld zoude brengen, te noemen: „Sri-gati".

Er was in het land Dhesso Sèngkolo eene vrouw Dhewi Sinto, die eene zuster had, Dhewi Landep genaamd. De eerste schonk aan Resi Gono eenen zoon, schoon, maar van eene onrustige natuur, zoodat hij, tot de jongelingsjaren opgewassen, op zekeren tijd ongenoegen kreeg met zijne moeder, die hem met een rijstlepel een gat in het hoofd sloeg. De jongen ontvlood de ouderlijke woning, dwaalde rond in de wouden, en ging vervolgens naar het land Giling-wêssi. Aldaar zocht en verkreeg hij een grooten aanhang en begon tegen den landvorst op te staan. De aanbiedingen door dezen gedaan, wees hij van de hand, beoorloogde den vorst en versloeg hem. Toen nam hij den naam aan van vorst Watoegoenoeng (rotsberg) omdat hij onwederstaanbaar was. (Voor of na of tijdens het planten van padi, wordt dikwijls door gegoede Javanen een wajangvoorstelling gegeven van deze geschiedenis van Watoegoenoeng, dewijl volgens het geloof daardoor regens zullen vallen.) Hier werd hij een groot en machtig vorst, en was nog ongehuwd, toen zijne moeder en haar zuster te Giling-wêssi kwamen. De tijd had hen voor elkaar onkenbaar gemaakt. Zonder dus hunne verwantschap te bevroeden, huwde Watoegoenoeng met Dhewi Sinto, en later ook met Dhewi Landêp. Bij de laatste had hij geene kinderen, maar bij de eerste verwekte hij zeven en twintig zonen.

Er ontstonden nu in het land Giling-wêssi vele voorteekenen van eene aanstaande gebeurtenis. Groote natuurverschijnselen, menigvuldige staartsterren, eklipsen, uitbarstingen van vulkanen, regens en stormen werden gezien en gevoeld, en alles voorspelde een naderenden ondergang.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Op zekeren tijd, dat Watoegoenoeng bij zijne vrouw Dhewi Sinto zat, verhaalde hij het geval, hoe hij nog kind zijnde, de ouderlijke woning ontloopen was om een slag, waarvan hij het litteeken op zijn hoofd aanwees. Dhewi Sinto dit hoorende, verschrikte zeer, want zij herkende nu in haren echtgenoot haar zoon. Nu bezon zij zich op een middel, om zich van hem te ontslaan. Zij hield Watoegoenoeng voor, dat hij van het geslacht der goden was, en er niets aan zijn geluk ontbrak, dan het bezit eener godin, waarom zij hem aanried, de goden in den Soerolojo (hemel) te beoorlogen. Zij hoopte langs dezen weg hem te zullen verliezen. Dit voorstel beviel Watoegoenoeng. Hij deed zijne 27 zonen en alle zijne legerbenden bijeen komen, en zond vooraf het verzoek aan Sang-iwang Goeroe (den godenvorst) om hem Cri uit te leveren. Men gaf hem bescheid, dat die de vrouw van Vhisnoe was. Toen trok Watoegoenoeng naar den Soerolojo op. De hemel kwam in opschudding. De goden durfden den aanvaller niet wederstaan, de godinnen waren doodelijk bevreesd. Goeroe vroeg nu aan Narodho wat te doen stond. Deze ried aan, den verbannen Vhisnoe terug te roepen, en hem de bestrijding van Watoegoenoeng op te dragen onder belofte van vergiffenis voor het vroeger gebeurde. Vhisnoe nam dit aan, ging eerst naar zijne vrouw in Mendang-kamoelan, die indertijd één zoon Sri-gati geheeten, gebaard had, en welke jongen bereids tot jaren des onderscheids gekomen was. Daarop gingen beiden opwaarts naar den Soerolojo.

Voor Goeroe verschenen, verbaasde deze zich daar eensklaps Sri-gati te zien en vroeg aan Narodho wie deze persoon was. Op het hooren van de waarheid vertoornde de oppervorst der goden en ging heen, bevel gevende aan Narodho om den zoon van Vhisnoe te verdelgen, en aan Vhisnoe werd bevolen den aanvaller te weerstaan. Hij kantte zich tegen deze bevelen indien het eerste niet ingetrokken werd. Narodho gaf zulks

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aan Goeroe te kennen, die er eerst geen ooren naar had. Maar toen men hem berichtte, dat de vijand in aantocht en nabij was, gaf hij toe en liet Sri-gati ongemoeid. Toen ging Vhisnoe met zijn zoon Sri-gati en alle de Bathoros op den vorst van Giling-wêssi af. Vhisnoe vroeg de reden van zijn aanval. Watoegoenoeng konde Vhisnoe niet zien en vroeg wie de spreker was. Deze vertoonde zich nu als de blinkende zon en deed Watoegoenoeng verschrikken.

Hierna werd de vorst van Gilling-wêssi omgebracht.

Toen de 27 zonen van dezen vorst hoorden, wat hunnen vader was wedervaren, wilden zij zich den dood wijden en beoorloogden Vhisnoe met meer woede. Maar deze bracht ze één voor één ter dood in 27 dagen, elken dag één.

Zoodra Dhewi Sinto vernam dat haar man-zoon en kinderen door Vhisnoe waren omgebracht, begon zij bitter te weenen, zoodat de elementen gaande werden gemaakt en er een kamp der hoofdelementen ontstond, die vreeselijken watervloed deed ontstaan, vergezeld van orkanen, donderslagen, aardbevingen en regenvlagen. Zeven dagen lang duurde dit geween.

Eindelijk vroeg Goeroe aan Narodho van waar die omwenteling in de natuur kwam. Narohdo zeide de redenen. Toen gelaste Goeroe aan Narodho om aanstonds naar de aarde af te dalen en het geschrei van Dhewi Sinto te doen ophouden, met belofte, van na drie dagen tijds haren echtgenoot en zoon weder levend bij zich te zullen krijgen, om op nieuw als vorst van Giling-wêssi te regeeren. Dhewi Sinto hierover getroost, hield op met weenen. Nu hield ook de strijd der elementen op.

Maar nadat zij drie dagen lang te vergeefs gewacht had, en Watoe-goenoeng nog niet tot haar terugkeerde, begon zij weder te jammeren en te murmureeren tegen de goden, die zij voor leugenaars uitmaakte.

Toen spoorde Narodho den oppergod Goeroe aan tot ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vulling zijner beloften, opdat het menschdom de goden niet voor leugenaars zoude moeten houden. Toen beval Goeroe om Watoegoenoeng weder op te wekken. Narodho kwam dus bij Watoegoenoeng en wekte hem op van den doode.

Toen deze nu verrezen was, weigerde hij naar de aarde terug te keeren om opnieuw zijne heerschappij te aanvaarden, en wenschte, dat ook zijne vrouwen en zonen in den hemel mochten worden opgenomen. Narodho ried Goeroe hieraan te voldoen. Goeroe stond dit toe, gaf aan de vrouwen en weder opgewekte zonen van Watoegoenoeng een verblijf in den hemel, maar stelde ter gedachtenis van deze overwinning eene tijdrekening in, de Woekoes genaamd, en de week van zeven dagen. De 27 zonen en 2 vrouwen vormden met Watoegoenoeng een 30 tal, waarvan de naam aan elken dag van de maand zoude worden gegeven, (men vindt deze 30 dagen in de almanakken). Ter gedachtenis van de zeven dagen weenens van Dhewi Sinto, werd de week van zeven dagen ingesteld, opdat de nawereld mocht weten, dat de goden het menschdom hadden weten te overwinnen. Als herinnering aan de vier voorname staatsdienaren van den verslagen en verrezen Watoegoenoeng dienen de vier groote omwentelingen der wereld, die door de vier groote serpenten zouden worden bewerkstelligd. Het zijn: Nogo-boemi (de aardslang), Nogo-dhino (de dagslang), Nogo-woelan (de maandslang), Nogo-tahoen (de jaarslang). Deze vier tijdsomwentelingen behooren tot de tijdrekening (De mythe zegt, dat in het begin der heerschappij van Bathoro Goeroe op Java zijn rijk verdeeld werd in vijf hoofddeelen. De vijf hoofddeelen van het Oosten, Westen, Zuiden, Noorden en Midden hadden, of verlangden ieder een zekeren dag, die de voornaamste was, en de markttijd. Deze tijdsruimte van vijf dagen, die tot heden toe de echte nationale week uitmaakt, wordt genoemd Pasaran (Pasar of Marktdag).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Naar de goddelijke indeeling zijn er dus: 5 Pasardagen, 7 weekdagen, 30 woekoes, 4 tijdsomwentelingen (nogos), terwijl de daarbij behoorende attributen in de Javaansche wetenschap zijn geregeld, b. v. om het geluk of ongeluk in dit leven te voorspellen, aan de menschen, die op dezen of genen dag geboren zijn, het sluiten van huwelijk te bepalen enz. enz.

Toen nu weder alles in den Soerolojo hersteld was, herinnerde Narodho aan Goeroe zijne belofte, om Vhisnoe als belooning zijne heerschappij over Mendangkamoelan terug te geven. De oppervorst des hemels „Goeroe" stemde hierin toe, maar beval, dat Vhisnoe niet meer zoude heerschen over menschen, maar over geesten en duivelen. En daar het rijk van Giling-wessi ledig stond, zond Goeroe daarheen zijn zoon Bathoro Bromo, om er als vorst te heerschen over Java, onder den titel van Praboe Set. (Alzoo van Bathoro Bromo stammen af de vorsten van Modjopait, waarvan de laatste was „Browidjojo V", Koning van het laatste Hindoerijk Modjopait. Van dezen stammen af bijna alle Regenten van Java — zie de pararaton van Dr. Brandes „het boek der Koningen van Modjopait").

Bathoro Bromo schiep door zijn wensch en wil twee zonen, genaamd Bromotomo en Bromo Soedargo. Deze beide zonen tot jaren van onderscheid gekomen, daalden uit den Soerolojo op de aarde neder. Bromo Soedargo huwde eene vrouw van de aarde. Van hem stamden af Rodjo Soemali en Mangliawan. De laatste volgde het voorbeeld van Watoegoenoeng en begon een woedenden oorlog met den Soerolojo om het bezit van Cri, de vrouw van Vhisnoe. Mangliawan werd eveneens door Vhisnoe gedood. Bij diens dood hoorde Vhisnoe eene stem, dat de hemelen nog eens ten derde male zouden worden beoorloogd door Dhosomoeko (een afstammeling van Bromotomo) die den Soerolojo zoude verwoesten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bromotomo huwde eene aardsche prinses. Bij deze had hij een zoon, Bromorodjo geheeten, die vorst werd van Ngalengko. De zoon van dezen, genaamd Ressi-tomo, deed afstand van zijne heerschappij en verborg zich in de wouden. Rodjo Soemali vlood na den dood van zijnen broeder Mangliawan met zijne dochter Dhewi Soekesi tot Ressi-tomo, wien hij zijne dochter liet, om zich vervolgens weer te verbergen in de wouden. Toen Ressi-tomo nu was gekomen in het bezit van Dhewi Soekesi, ging de oppervorst der goden „Goeroe" in de gestalte van eerst genoemde, en zijne vrouw de godin Bathari Hoemo in die van Dhewi Soekesi, zoodat zij in elkander welbehagen vonden. In weerwil nu van zijn heremietschap verwekte Ressi-tomo bij Dhewi Soekesi een zoon van reusachtige gestalte en met tien hoofden, waarom hij genaamd werd „Dhosomoeko" (tien aangezichtige). De tweede zoon was eveneens een reus, „Hombo Karno" (langoorige) geheeten. Wijders eene monsterachtige dochter, „Sarpo-Kanoko" (draadklauwige) genaamd. De vader, bedroefd over de reuzengedaanten zijner kinderen, bad den goden om één welgemaakten zoon. Hierop bracht Dhewi Soekesi een schoon kind dat „Bibisono" heette.

Dhosomoeko tot jaren van onderscheid gekomen, zonderde zich eveneens van de wereld af, ten einde langs den weg van ontbering, volgens de instelling der goden, hen gelijk en machtig en onverwinnelijk te worden. Nadat het gestelde tijdvak verstreken was, ging hij naar Ngalèngko, waar hij zijnen grootvader Rodjo Soemali in de heerschappij opvolgde.

Toen Dhosomoeko over Ngalengko begon te heerschen, had hij van de godheid Sang-iwang Toenggal eene onbeperkte macht over de geheele aarde en de heerschappij der wereldsche rijken verkregen. Geen sterveling zoude tegen hem bestand zijn, totdat in latere tijden de godheid Vhisnoe zelve in eene menschengedaante en aan het hoofd van een leger apen, hem zoude ombrengen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nu besloot Dhosomoeko zelf het zalig verblijf der goden, den Soerolojo, te bestormen en te verwoesten, want zijne hoovaardigheid steeg tot eene buitensporige hoogte.

Onder een voorwendsel deed Dhosomoeko zich door Narodho daarheen geleiden. In de tegenwoordigheid van den oppervorst der goden gekomen, nam Dhosomoeko eene vreeswekkende houding aan. Bathoro Goeroe schonk hem eene slendang (langwerpig schouderkleed) en zond hem naar de aarde terug. (Bij de wajang-afbeeldingen is eene slendang een teeken van godheid.) Maar Dhosomoeko, die nu het verblijf der goden bespied had, trok met een heirleger reuzen naar de voorpoorten des hemels, waar het verblijf der godinnen was, bestemd tot belooning der gesneuvelde helden. De godheid, die de wacht hield, riep Dhosomoeko toe, dat dit verblijf door geen sterveling mocht worden betreden zonder vergunning van Goeroe. Maar Dhosomoeko hoorde naar geene vermaning en drong de poort binnen. Doch eensklaps bleef hij in de klem, tusschen de deuren, en nu bulderde hij met zulk een vreeselijk geschreeuw, dat de hemelen dreunden en de goden in onrust kwamen.

Ten laatste liet Goeroe toe, dat Dhosomoeko werd binnengelaten. Gevolgd door zijne reuzen, doorwandelde hij de hemelen. Eindelijk werd zijne aandacht getrokken door Cri, de vrouw van Vhisnoe. Cri verschrikte op het zien van den monsterachtigen reuzenvorst, met tien aangezichten, die de onhebbelijkheid had haar aan te randen. Cri, verontwaardigd over zulk een stoutmoedige poging, vluchtte tot haren gemaal Vhisnoe, en verdween in een vlammend vuur. Vhisnoe raakte hierover in strijd met Dhosomoeko en nu ontstond er eene worsteling, die de hemelen deed daveren.

Eindelijk kwam de oppervorst der goden, Goeroe, tusschen beide, en beval de strijdende partijen uit te drijven naar de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aarde. Narodho merkte den kampvechters op, dat het verblijf der goden geene plaats was om geschillen uit te maken, die op de aarde tehuis behooren. Dhosomoeko zoude wederkeeren naar zijn rijk. Hem werd nogmaals voorzegd, dat hij eenmaal ten onder gebracht en sneuvelen zoude door de hand van een vorst, die een apenleger zoude aanvoeren, en eene incarnatie zoude zijn van Vhisnoe. Aan dezen werd het verder verblijf in den Soerolojo ontzegd, omdat hij zich vermeten had het gelukkig en vredevol gebied te schenden door een aardsche vechtpartij.

De eerste incarnatie van Vhisnoe als Hardjoeno Widjojo, Koning van Maospati.

Vhisnoe, op de aarde nedergedaald, nam van nu af de gedaante aan van een mensch, en wel van Hardjoeno Sosrobahoe (duizendarmige) of Hardjoeno Widjojo (overwinnaar) vorst van Maospati, om den monsterachtigen reuzenkoning Dhosomoeko te beoorlogen en te straffen. (Vhisnoe in woede wordt voorgesteld door een wajang „reus" met verscheidene aangezichten, armen en beenen). De mythe noemt het tijdperk van zijne menschwording en bestrijding van het monster Dhosomoeko „de Tirtodjojo", „de Watereeuw", waarmee bedoeld wordt „de strijd der elementen"; dus van Vhisnoe, de onderhoudende kracht der godheid, tegen de macht des hoogeren beheerschers Goeroe, die in den persoon van Ressi-tomo ingegaan, de scheppende kracht was geweest van Dhosomoeko.

Intusschen heerschte Hardjoeno Widjojo vreedzaam over Maospati, en had als echtgenoote Dhewi Tjitrowati, dochter van den vorst van Mangodo; zij was eene incarnatie van Cri.

Op een tijd dat Hardjoeno Widjojo zich in een zee afzonderde, en de gedaante aannam van een bijzonder grooten reus met duizenden armen, ontstond er een hooge watervloed, die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tot aan de legerplaats der reuzenbenden van Dhosomoeko reikte. Vreeselijk was de woede van Dhosomoeko, toen hij het water in zijne legerplaats zag aankomen. Hij beval de oorzaak daarvan te onderzoeken, en zulks vernemende, beval hij aan zijnen Patih met het leger naar Maospati op te rukken.

Dhosomoeko trok dus op naar Maospati. Zoodra de Patih, aldaar „Soewondo", vernam, dat de vijand in aantocht was, verzamelde hij eveneens zijne benden, zonder voorweten van Hardjoenowidjojo, zijnen vorst, die tot heil des lands afwezig was. Toen de strijdhoopen dicht bij elkaar waren, daagde Dhosomoeko den vorst van Maospati uit, vorderde zijne onderwerping en zijne schatten. Patih Soewondo evenwel antwoordde voor zijnen vorst, dat hij en de zijnen zich nimmer aan hem zouden onderwerpen, maar liever strijdende zouden vallen. Dhosomoeko vernemende, dat Hardjoenowidjojo zelf niet aanwezig was, achtte zich te verheven, om met den Patih te strijden en zond zijne bevelhebbers alleen op het leger van Maospati af. Een vreeselijk gevecht vond er nu plaats, waarin bovennatuurlijke krachten de overwinning bezorgden aan de benden van Maospati. Dhosomoeko was woedend toen hij de nederlaag zijner benden vernam, en trok nu zelf op Maospati af. Alle hoofden en minderen der benden van Maospati sneuvelden of namen de vlucht. Toen kwam Patih Soewondo op Dhosomoeko af. Eindelijk werd Patih Soewondo met geheel het leger van Maospati verslagen en gedood.

Dit alles was gebeurd bij afwezigheid van Hardjoenowidjojo. Zoodra deze de nederlaag zijner benden en den dood van zijn Patih vernomen had, gaf hij bevel tot het bijeenbrengen van een nieuw leger. Maar toen daalde Narodho uit den Soerolojo en bracht het bevel van den godenvorst Goeroe aan Hardjoenowidjojo om den strijd met Dhosomoeko te staken, aangezien het tijdstip waarop door Sang-iwang Toenggal besloten was,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat de reuzenkoning sterven zou, nog niet daar was. Wanneer Hardjoenowidjojo zoude zijn overgegaan in het lichaam van een mensch, die over apen regeerde, zoude de bestemde tijd gekomen zijn. Hardjoenowidjojo antwoordde dat het zijn voornemen niet was Dhosomoeko te dooden, maar dat hij slechts zijne nederlaag beoogde, daar anders het menschdom geen rust zoude hebben door het monster. Narodho steeg weder op naar den Soerolojo.

Nu ving er een verschrikkelijk gevecht aan, waarin allerlei bovennatuurlijke krachten aangewend en verspild werden. Maar ofschoon Dhosomoeko verscheidene malen nedergeveld, telkens weder herleefde, schoot hij eindelijk te kort, werd overmand door Hardjoenowidjojo en gebonden.

Maar op dit oogenblik daalde Bromotomo (de overgrootvader van Dhosomoeko) die reeds vergoddelijkt was, uit den Soerolojo neder, om bij vorst Hardjoenowidjojo vergiffenis te verzoeken voor zijnen achterkleinzoon, opdat die niet zoude gedood worden. Dhosomoeko werd van zijne banden ontdaan en gebracht voor het aanschijn van Hardjoenowidjojo wiens voeten hij kuste. Hierop nam Bromotomo weder afscheid van Hardjoenowidjojo, gaf Dhosomoeko een aantal vermanende lessen en steeg weder op naar den Soerolojo.

Vorst Dhosomoeko door zijn ongeluk wijzer geworden, beloofde de vermaningen van zijn voorzaat te onthouden, en keerde weder naar zijn rijk Ngalênko. In vervolg van tijd vergat Dhosomoeko weder de goede lessen, ten koste waarvan hij zijne vrijheid had verlangd, en werd even oorlogszuchtig als te voren, overal moordende en de verblijfplaatsen der boetelingen verontrustende, zoodat zelfs de Begawan Djogo, een groote bandiet, zijn leven wijdde aan de ontbering, om van de goden het einde van dezen staat van zaken af te smeeken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De tweede incarnatie van Vhisnoe, als Romo koning van Ngajoedhio.

Eindelijk gaf de godenvorst „Goeroe" gehoor aan de smeekingen van het menschdom, om verlost te worden van het monster Dhosomoeko, die volgens de voorzegging, omgebracht zoude worden door een vorst, die een apenleger zoude aanvoeren, en eene invleesching zoude zijn van Vhisnoe.

Eindelijk besloot Vhisnoe aan den overmoed en het rijk van den reuzenvorst Dhosomoeko een einde te maken.

Vhisnoe verliet het lichaam van Hardjoenowidjojo, vorst van Maospati, nadat deze Dhosomoeko geslagen en vernederd had, en waarde eenigen tijd over de aarde, totdat hij de godheid Bathoro Basoeki ontmoette, die tot zwaarmoedigheid vervallen, den Soerolojo had verlaten. Beide kwamen overeen in te gaan in het lichaam van ongeboren zonen van Dhosoroto, vorst van Madiopoero, en daardoor tegelijk de wenschen van dezen vorst te verhooren, die reeds langen tijd te vergeefs zijne gebeden, om eenen erfgenaam voor zijnen troon, ten hemel had gezonden. Zijne twee vrouwen, tot nu toe onvruchtbaar, werden thans zwanger. Zoo gingen Vhisnoe en Basoeki bij Dhewi Ragoe, de eerste vrouw. Vhisnoe werd Romo en Basoeki Laksmono genaamd. Ook Dhewi Kekayi, de tweede vrouw, baarde twee zonen, Broto en Satroegno geheeten.

Gelijktijdig met de geboorte van Romo, verscheen ook zijne gemalin Cri onder de gedaante van Dhewi Sinto, dochter van Reksikolo, vorst van Dhorowati, welker schoonheid menig vorst bewogen had om haar tot vrouw te vragen. Ter voorkoming van vijandelijkheden onder de machtige mededingers, waaronder koning Dhosomoeko, wilde vorst Reksikolo zijne dochter schenken aan dengenen, die sterk genoeg was, den boog te spannen welke hij als erfstuk van den godenvorst Goeroe erlangd had, en welken niet dan door bovenmensche-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

lijke kracht en geheime woorden gespannen konde worden, hetgeen echter, hoe moeilijk ook, slechts een gering gedeelte van de taak uitmaakte.

Op het midden van de aloon-aloon (eene opene vlakte) werd een hoogen mast geplaatst met een gouden visch op den top en eene kuip vol water aan den voet. Hij die dezen visch — zonder anders dan door den wederschijn in het water op hem te mikken — met den zwaren boog van vorst Reksikolo ter neder schieten, en den boog daarna zoo zeer terughalen konde, dat deze in zijne handen brak, zoude Dhewi Sinto erlangen.

Deze bekendmaking kwam ook aan het hof van Madiopoero en in handen van Romo en Laksmono, die derwaarts gingen.

Vele vorsten en helden hadden den boog aangevat, maar konden hem niet hanteeren. Romo spande den boog met bovenmenschelijke kracht, schoot en trof den gouden visch in het midden, die daarna naar beneden tuimelde, terwijl de machtige boog door hem als een suikerriet gebroken werd.

Hierna ging Romo met Sinto terug naar Madiopoero, vergezeld van zijn broeder Laksmono.

Niet lang daarna deed vorst Dhosoroto afstand van het bewind ten behoeve van zijn oudsten zoon Romo, die alzoo vorst van Madiopoero zou worden. Maar Dhosoroto had aan zijne vrouw, Dhewi Kekayi, bij het huwelijk beloofd, dat de uit haar geboren zoon, het voorrecht der erfopvolging zoude genieten. Derhalve vorderde zij nu de vervulling dezer belofte, eischende, dat haar zoon Broto vorst werd en Romo het land ontruimen zou.

Dhosoroto maakte zulks aan Romo bekend. Deze het gegeven woord zijns vaders eerbiedigende, onderwierp zich aan zijne begeerte, en vertrok met Sinto en zijn broeder Laksmono uit Madiopoero tot smart der inwoners, die hem tot aan de grenzen des lands uitgeleide deden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Broto, wel verre van de wenschen zijner moeder te deelen, was over hare schikking zeer ontevreden. Hij begeerde van Romo, dat hij blijven en als voorheen de regeering van het rijk behouden zoude, doch deze weigerde zulks standvastig, weshalve Broto de regeering behield.

Romo met Sinto en Laksmono trok langs de rivier Siloe-gonggo naar de bosschen. In de wildernissen gekomen, hield hij stil en hield zich voorts onledig met heilige kluizenaars en boetedoeners te bezoeken en hen te helpen het land van reuzen en kwaaddoeners van Dhosomoeko te zuiveren.

De beide broeders hadden eindelijk aan de oevers van de Siloe-gonggo eene ontmoeting met Sarpokenoko, de reusachtige zuster van Dhosomoeko.

Sarpokenoko poogde door allerlei middelen zich behagelijk te maken bij Laksmono, maar deze wees haar af. Zij evenwel hield niet op met hem te kwellen, totdat Laksmono eindelijk zoo vergramd werd, dat hij haar den neus afsneed. Zij vluchtte tot haren broeder Dhosomoeko, wien zij haar ongeluk op leugenachtige wijze voorstelde, en riep zijne hulp in.

Dhosomoeko, woedend over den hoon zijne zuster aangedaan, gevoelde eenen razenden toorn en minnenijd in zich ontbranden, toen hij uit de beschrijving zijner zuster bemerkte, dat haar vijand niemand anders dan Romo konde geweest zijn. Hij zegende het toeval, dat hem zulk eene geschikte gelegenheid aan de hand deed om zich op zijnen ouden mededinger te wreken. Hij nam derhalve list te baat en zich in een buitengewoon schoon gevlekt en tweehoofdig hert met gouden hoorns veranderd hebbende, ging hij dicht bij de verblijfplaats van Romo en in het gezicht van Sinto grazen. Deze verrukt door zijne glimmende, prachtig gevlekte huid werd begeerig naar het bezit daarvan en verzocht Romo het beest te schieten, ten einde van het vel een kleed te kunnen maken. Romo, die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de al te bijzondere schoonheid van het dier mistrouwde, voorzag niets goeds en weigerde in den beginne aan haar verlangen te voldoen, doch op haar aanhouden, nam hij eindelijk zijnen boog, na alvorens eenen kring om de verblijfplaats te hebben getrokken, met uitdrukkelijk bevel aan Sinto, deze, in geen geval, tot dat hij weergekomen zou zijn te overschrijden. Hij gelastte mede aan Laksmono, om de verblijfplaats noch Sinto tot zoo lang te verlaten. Intusschen had Dhosomoeko, toen hij al deze toebereidselen zag, zich reeds op eenen verren afstand verwijderd en terwijl hij gestadig vluchtte en door Romo vervolgd werd, wist hij hem ongemerkt verscheidene uren afstand van zijne woning te lokken, totdat hij den afstand genoegzaam oordeelende, om zijn boos opzet te volvoeren, zich door Romo liet inhalen, maar op het oogenblik, dat deze den pijl afdrukte, verliet hij het lichaam van het hert, hetwelk dood ter aarde storte en bezielde daarentegen het lijk van eenen bedelaar, dat hij op den weg had zien liggen.

Terwijl Romo bezig was met zijne vangst de huid af te stroopen, ijlde Dhosomoeko in de gedaante van den bedelaar naar de hut van Romo en zich in de boomen verborgen houdende, liet hij zijne stem als van boven komende hooren, roepende op eenen doffen stem: „O Laksmono, broeder van den machtigen Romo, wat toeft gij? Uw broeder is van vijanden omringd, die hem zullen ten onder brengen, indien gij hem niet spoedig ter hulpe snelt".

Sinto ten hoogste over deze stem en tijding verschrikt, smeekte Laksmono haren gemaal uit zijnen nood te redden, maar deze weigerde zulks en maakte haar indachtig aan het streng verbod van Romo, om haar niet alleen te laten en dat, indien haar gemaal, zooals nog kortelings gebeurd was, tien duizend man alleen had kunnen verslaan, hij zich nu ook wel uit deze verlegenheid zoude weten te redden. Al zijne redeneeringen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bleven echter vruchteloos, en het wanhopig geklaag van Sinto, die eindelijk zelve de hut dreigde te verlaten, om Romo ter hulp te snellen, bewoog Laksmono zich in het bosch te begeven langs den weg, dien hij Romo en het hert had zien nemen.

Nauwelijks had Dhosomoeko zijne verwijdering bemerkt, of hij vertoonde zich in de gedaante van den bedelaar voor de hut en bad met eene klagende stem om eene aalmoes. Sinto zeide hem, dat zij niets te geven had, doch de bedelaar hield niet op te smeeken om een weinig rijstwater, zoodat zij hem eindelijk iets van den vorigen maaltijd overreikte. Toen vatte Dhosomoeko opeens hare hand en trok haar tot zich over den kring, dien Romo rondom de hut getrokken had. Sinto gilde uit al hare macht en vroeg ontsteld, wat dit te beduiden had. Dhosomoeko antwoordde haar, dat zij slechts bedaard zoude zijn, dat hij haar bij het gevecht van haren man zoude brengen, om te zien hoe het aldaar toeging, maar instede van dat, nam hij midderwijl zijne schrikwekkende reuzengedaante aan, en na haar op zijne hand geplaatst te hebben, voerde hij haar, niettegenstaande haar kermen en geschreeuw, door de lucht naar zijn koninkrijk Ngalênko. Te Ngalêngko aangekomen zijnde, plaatste hij haar onder een manggaboom in zijnen hof, en gaf haar een menigte reuzen als bewaking. Dagelijks kwam hij haar bezoeken en kwellen om zijne vrouw te worden, maar zij weigerde zulks standvastig en drong bij hem aan, haar aan Romo terug te geven. Sinto had steeds een patrêm (dolk voor vrouwen) in de hand, en wilde zich daarmede van kant maken, indien Dhosomoeko in hare nabijheid wenschte te komen.

Romo en Laksmono, thuis komende op de plaats van hun verblijf, vonden Sinto niet en werden zeer bedroefd. Romo trok nu met zijnen broeder Laksmono er op uit, ten einde Sinto

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

op te sporen, al ware het ook tot de uiterste grenzen der aarde en niet te rusten voor hij haar gevonden en wraak op haren schaker genomen had. Onderweg ontmoette hij Soegiwo, een aap en koning der apen, die zijn hof hield in de grot Kiskendo. Deze lichtte toen Romo er over in, waarheen Sinto was ontvoerd. Verder verhaalde hij, dat hij in een strijd met zijn ouderen broeder, den aap Soebali, koning van Rogastino, door dezen geslagen en verdreven was, waarom hij de hulp van Romo inriep, onder voorwaarde, dat hij steeds verder zijn dienaar zoude zijn.

Romo gevolgd door Laksmono en Soegiwo, ging af op Rogastino. Soebali werd door Romo met een pijl doorschoten. Soegiwo volgde nu op in het gebied der apen als koning te Rogastino, onder den naam van patih Soegiwo, als patih van Romo.

Een der voornaamste opperhoofden van deze apen was „Hanoman", een witte aap en neef van Soegiwo. Hanoman was eigenlijk een zoon van Romo bij Sinto verwekt, tijdens dat zij in apen waren veranderd. (De geschiedenis van Soebali, Soegiwo en Hanoman is op zich zelf reeds een boekdeel en daarom te lang, om die hier ook op te nemen. De overlevering begon in den tijd van Hardjoenowidjojo, vorst van Maospati, de eerste incarnatie van Vhisnoe.)

Romo, vergezeld van Laksmono, Soegiwo, Hanoman en een geheel heirleger apen, zette zijn zwerftocht voort en kwam in een bosch, dat hij ontgon en waar hij later het koninkrijk Ngajoedhio stichtte. De kraton (hof) en alles wat daarbij behoorde, werden in een oogwenk door Romo geschapen en droeg van nu af aan den naam van koning Romo. (Het Javaansche woord „Tjipto" beteekent: „al wat hij zich voorstelde, met de verbeelding schiep en wenschte, dat ontstond of geschiedde — zie de leer van de theosophie).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hij zond Hanoman naar Ngalêngko om Sinto op te sporen, te trachten haar te spreken en tijding van haar te brengen. Hij gaf hem zijnen ring mede, om daardoor de echtheid zijner zending te kunnen bewijzen. Hanoman vertrok, doch wist de weg naar Ngalêngko niet en doorzocht te vergeefs de vier hoeken der wereld. (Deze reis van Hanoman maakt op zich zelf eene lange overlevering uit, welke door de Javanen genoemd wordt: de geschiedenis van „Hanoman Dhoeto", beteekent: „Hanoman als bode"). Hij stortte uit wanhoop zijne gebeden uit voor Mahadéwa (godheid) om redding uit dezen nood en verkreeg de gave van zich in de gedaante van elk dier naar keuze te kunnen veranderen. Hij veranderde zich hierna in eenen arend en kwam, na menig tweegevecht met de op wacht staande reuzen, eindelijk te Ngalêngko. Daar hij niet wist waar Dhosomoeko Sinto had opgesloten, zag hij zich genoodzaakt, om in de gedaante van eene kat, alle holen, gevangenissen, huizen en kamers van geheel Ngalêngko te doorsnuffelen. Eindelijk kwam hij ook aan de woning van Dhosomoeko. Opeens sprong hij in den manggaboom, waaronder hij eene schoone vrouw, in treurig gepeins verzonken, zag zitten. Daar hij evenwel niet zeker er van kon zijn of zij wel Sinto was, omdat hij haar niet kende, bleef hij zich nog aanhoudend verscholen houden, om af te wachten, of er niets zoude voorvallen, hetgeen zijnen twijfel kon wegnemen. Eindelijk tegen middernacht, zag hij Dhosomoeko naderen, kostelijk gekleed. Hij hoorde hoe hij haar smeekte, om zijne wenschen te verhooren en zijne gemalin te worden, hoe hij haar de schoonste aller vrouwen noemde en beloofde haar heerscheresse over zichzelven en al zijne bezittingen te zullen maken. Maar Sinto, alle deze redenen en vleiende woorden niet achtende, beval hem te zwijgen en haar naar Romo terug te voeren en zeide, dat zijn smeeken even vruchteloos

PERPUSTAKAAN NASIONAL

was als zijn geweld. Dhosomoeko ziende, dat hij niets konde verwerven, keerde eindelijk naar zijne woning terug en liet Sinto alleen.

Hanoman, toen verzekerd zijnde, dat zij het was die hij zocht, liet den ring dien Romo hem medegegeven had, uit den boom voor hare voeten vallen. Sinto, denzelve herkennende, ontstelde en ving aan te weenen.

Zonder twijfel, riep zij snikkende en jammerende uit, heeft de booze Dhosomoeko of een zijner reuzen mijnen Romo op de een of andere wijze om het leven gebracht en werpt mij nu tot bewijs zijnen ring toe.

Hanoman, de klachten van Sinto hoorende, klom van den boom en na zijne ware gedaante aangenomen te hebben, viel hij voor hare voeten neder, zeggende tot haar, dat Romo niet alleen gezond en heelhuids was, maar dat hij zelf door hem uitgezonden werd, om haar op te zoeken en tijding van haren beminden held te brengen, en zeide verder dat Romo nu vorst zou worden van Ngajoedhio. Hij had veel moeite haar van de waarheid zijner woorden te overtuigen, want zij konde niet gelooven dat Romo, zich van zoo een vreemden vertrouweling zoude bediend hebben, en zag het veel meer voor eene list aan, om haar goedschiks verder te doen voeren. Daar hij haar echter zeide, geen opdracht te hebben gekregen haar terug te brengen, maar slechts van haar verblijf nauwkeurig bericht te geven, geloofde zij hem en beval hem toen zich terug te spoeden, dewijl zij reeds zes maanden in deze gevangenis doorgebracht had, en zeer verlangde er uit ontslagen te zijn.

Reeds was Hanoman op dit bevel vertrokken, en had de terugreis aangenomen, toen de gedachte in hem oprees, dat het met den naam van zijnen meester, evenmin als met zijnen eigenen roem in overeenstemming was, zijne zending als ter sluiks te verrichten en het land te verlaten, zonder eenig be-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wijs van zijne onverwinnelijke krachten en groote dapperheid gegeven te hebben. Hij keerde dan tot Sinto terug en verzocht haar om vergunning, om van de hen omringende manggaboom eenige vruchten te mogen nemen; Sinto zeide hem, dat hij zich met die, welke ter aarde lagen moest vergenoegen, want dat het niet geoorloofd was andere te plukken. (Volgens de Javaansche overlevering heette deze manggaboom „Djenggie". De vrucht had een lengte van 0,50 M. en een breedte van 0,30 M., terwijl de boomen sierplanten waren van vorst Dhosomoeko. Men vindt nu nog, doch zeer zeldzaam, bij sommige menschen als antiquiteit en erfstuk de schil van de mangga-Djenggi, welke gebezigd wordt voor siribak).

Hanoman, dit bevel letterlijk gehoorzamende, rukte den eenen boom na den anderen met wortel en al uit den grond, zoodat weldra alle vruchten ter aarde lagen, en de geheele hof eene wildernis geleek, maar de schaduwrijke boom waaronder Sinto gezeten was, ontzag hij en liet dien ongeschonden.

Toen zette hij zich met den rug tegen eenen grooten boom, dien hij mede nog had laten staan, en wachtte gerust de gevolgen zijner daad af. De tuinlieden, die des morgens deze verwoesting aanschouwden, stonden versteld en wisten niet waaraan dezelve toe te schrijven; maar toen zij Hanoman ontwaarden, die nu in hun bijzijn den boom waartegen hij zat, uit den grond scheurde, ijlden zij verschrikt naar Dhosomoeko en verhaalden wat zij gezien hadden. Hij zond dadelijk eene bende van tienduizend machtige reuzen met pieken, sabels en andere wapens, om dien vreemden verwoester van zijn hof, zoo mogelijk levend te vangen en voor hem te brengen. Hanoman nam, toen hij hen zag naderen, een der grootste boomen op en wachtte hen kloekmoedig af. Zij vielen verwoed op hem aan, doch niettegenstaande hunne schoten en steken als een dichte regen op hem nedervielen, velde hij ze

PERPUSTAKAAN NASIONAL

allen op eenige na, die de vlucht namen, en Dhosomoeko de tijding van hunne nederlaag brachten.

Dhosomoeko's woede en droefheid kenden geene palen, op het vernemen van deze treurige tijding. Hij liet door geheel Ngalengko de sterkste en machtigste zijner onderdanen uitnoodigen, om Hanoman te bestrijden. Er was geen machtiger dan Dradjit, zijn oudste zoon, die zich dan ook aanbood, de gevallenen op den aap te wreken.

Dradjit kreeg de belofte van Dhosomoeko, dat hij later de benoeming zou krijgen tot Toemenggoeng over het land Miteekoeng, indien hij Hanoman levend kon vangen.

Dradjit had van Batoro Bromo eenige geheime woorden geleerd. Deze geheime woorden of formules (in het Javaansch en in de wajang-termen genoemd „Adjie"), deden alle zijne afgeschotene pijlen in even zoo vele slangen veranderen, welke zich om het lichaam zijner vijanden slingerden en hen daardoor in zijne macht brachten.

Op deze formules vertrouwende, trok Dradjit met een groot getal reuzen tegen Hanoman op, doch deze werden, toen zij op hem aanvielen, met groote boomen door hem verpletterd en op de vlucht geslagen.

Nu zond Dradjit, onder het uitspreken der geheime woorden, eenen peil op Hanoman af, die zich als een slang om zijn lichaam wilde winden, maar dien hij gelijk een spinneweb verscheurde, terwijl hij de stukken wijd en zijd van zich wierp. Hij liet zich echter op verzoek van Bathoro Bromo door de tweede slang, die Dradjit op hem afzond, binden, en scheen nu machteloos. (Dat is opdat Dradjit het Toemenggoengschap zal verkrijgen volgens de belofte van zijn vader Dhosomoeko). De reuzen omringden hem toen juichend en sleepten hem voor Dhosomoeko, welke bevolen had, dat men hem in zijn bijzijn zoude dooden. De reuzen sloegen razend met hunne zware

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

knotsen op hem toe, doch hunne verwoede slagen vielen niet zwaarder dan vederen op het lichaam van Hanoman. Dhosomoeko vertoornd, beval nog duizend andere reuzen op Hanoman toe te slaan, doch ziende, dat zulks met even weinig resultaat geschiedde, peinsde hij door welk middel men hem van het leven kon berooven, of welke zijne kwetsbare plaats was. Hanoman, zoodra hij dit bemerkt had, zeide, dat hij alleen door vuur te verdelgen was, wanneer zijn lichaam in brandbare stoffen gewikkeld werd en van zijn staart af begon te branden.

Dhosomoeko liet hem dadelijk met katoen in olie gedoopt omwinden en in den brand steken, doch dit was nauwelijks geschied, of Hanoman scheurde de slang, die zich om hem gekronkeld had, als eene draad van zijne leden, en, nadat hij al de aanwezige reuzen vernield had, stak hij met zijnen brandenden staart de beste huizen en paleizen in den brand, zoodat het grootste gedeelte van Ngalengko verwoest werd.

Na deze dappere daden keerde hij tot Sinto terug en vroeg hare laatste bevelen. Zij wierp hem een harer armringen toe, ten bewijze, dat hij haar gesproken had en gelastte hem nogmaals, onder het vertoonen van dezen, aan Romo te zeggen, dat zij met ongeduld hare verlossing tegemoet zag. Zij waarschuwde hem tevens van niet om te zien, voordat hij aan den oever der vaste kust gekomen zoude zijn. Maar Hanoman het strand naderende om over te springen (Hanoman kon springen evenals vliegen) gevoelde de hitte van den brand, dien hij gesticht had, en zag om. Terstond begon zijn snuit te branden, dien hij echter in de zee bluschte, doch hij en zijne nakomelingen behielden daarvan in het vervolg eenen zwarten snuit, welke tevoren bij hem en allen van zijn geslacht, evenals het geheele lichaam, wit was.

Hanoman verscheen voor Romo, die op hem wachtte, en wien hij van alles verslag deed. Toen Romo deze tijding ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

staan had, beval hij Patih Soegiwo en de andere opperhoofden al hun volk gereed te maken, om met hen tegen den machtigen Dhosomoeko ten strijde te trekken.

Nu trok Romo met dit machtig leger van apen en zijn broeder Laksmono naar den oever der zee, tegenover Ngalengko. Romo beval rotsen en groote steenen van de naastgelegen bergen te gaan halen, hetgeen door de apen volbracht werd. Zij wierpen ze in zee en maakten op die wijze eene brug of een dam, waardoor Ngalênko onder water stond. Dhosomoeko na deze tijding ontvangen te hebben, zond zijn zuster Sarpokenoko er heen, om den dam door te breken, welke opdracht zij liet volvoeren door haar dienaar den Kreeft genaamd Toedjoe-lajaran. De dam werd ieder oogenblik door Toedjoe-lajaran doorgebroken, en weder hersteld door de apen, totdat eindelijk de dader en Sarpokenoko door Hanoman werden ontdekt en omgebracht. (Het aanleggen van den dam en de overtocht van Romo maken op zich zelf eene lange geschiedenis uit).

Aan den oever van Ngalengko gekomen zijnde, liet Romo zijne benden op een geschikte plaats legeren.

Dhosomoeko had nauwelijks van de overkomst zijns bestrijders bericht bekomen, of hij begaf zich door zijne vrouw Bandondhari vergezeld, op het dak van een zijner nabij gelegene paleizen; hij achtte zich hier ver genoeg verwijderd om door geene vijandelijke wapenen bereikt te kunnen worden en wilde het leger zijns vijands bespieden om over de macht er van te kunnen oordeelen. Zoodra Romo hem op het dak gewaar werd, spande hij zijnen boog. De pijl doorliep met eene ongeloofelijke kracht en snelheid den wijden afstand en de tien kroonen, waarmede de hoofden van Dhosomoeko versierd waren, in éénen doorborende, wierp hij ze ter aarde, en voor eene poos werd het trotsche hart van Dhosomoeko met schrik en verbaasdheid bevangen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bibisono, de broeder van Dhosomoeko, poogde nog door ernstige redeneering, zijn broeder over te halen, Sinto terug te zenden, om den onvermijdelijken ondergang van Ngalengko te voorkomen. Maar Dhosomoeko, instede van gehoor te geven aan deze raadgevingen, werd zoo verwoed en joeg hem weg, hem bevelende tot Romo over te gaan. Bibisono verliet Ngalengko en ging over tot Romo.

Ook van de andere zijde naderden de benden van Dhosomoeko, en nu stootten de beide legers op elkaar met schrikbarend geweld. De nacht scheidde de strijdenden; den volgenden morgen begon het gevecht opnieuw, hetwelk verscheidene dagen duurde.

Het einde van het gevecht was de geheele vernietiging van het leger van Dhosomoeko.

Toen stond vorst Dhosomoeko alleen, als een boomstam van alle takken en bladeren beroofd. Hij liet nog het overschot van zijne benden bijeen verzamelen en voerde het zelf aan, gezeten op zijnen witten olifant.

Zoodra de legers elkander genaderd waren, en Romo zijnen vijand op den hoogen olifant gezeten, bemerkte, nam hij zijn boog en de pijl vloog weg, doorborende in snellen vaart vijf der hoofden van Dhosomoeko. Deze stortte als door den bliksem getroffen van den olifant, doch stond weder op, gelijk een woedende tijger.

Eindelijk kwamen Romo en Dhosomoeko elkander tegemoet. „Durft gij u nu eindelijk zelven te verdedigen, riep Romo hem toe". Bij het hooren dezer woorden ontvlamde de toorn van vorst Dhosomoeko en zonder Romo te antwoorden, viel hij op hem aan. Romo doorboorde hem met de machtige kris; Dhosomoeko stierf. Hanoman vatte het doode lichaam van Dho-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

somoeko op, slingerde het in zee en bedekte het met den berg Siam, opdat hij niet weder levend zoude worden. (Volgens het geloof der Javanen is de dood van Koning Dhosomoeko heilig. Heel zelden of bijna nooit durft een Javaan dit drama te laten voorstellen tot aan den dood van Dhosomoeko, zelfs niet tot aan den dood van Dradjit „de oudste zoon van Dhosomoeko" evenmin van Moelontanoe, Soemolawan en Moelontono, de zwagers van Dhosomoeko, dewijl het ongeluk aanbrengt. Indien iederen avond eene wajangvoorstelling zou worden gegeven van de volledige geschiedenis van Romo en Dhosomoeko dan zou daarmee wel eene maand heengaan).

Ngalengko werd nu ingenomen door Romo, en aan Bibisono gegeven om als vorst aldaar te regeeren.

Intusschen was Sinto bevrijd. Romo met Sinto keerde naar Ngajoedhio terug en leefde nog een langen tijd en regeerde gelukkig. Hij gaf later het bewind over aan zijnen zoon Boetlowo, terwijl hij met Sinto zich liet verbranden, teneinde naar den hemel terug te keeren.

Voordat Romo den brandstapel beklom, vroeg deze aan Laksmono, waarom hij ongetrouwd bleef. Laksmono antwoordde, dat hij nimmer zou huwen, indien hij geene vrouw kreeg, die zoo schoon was als Sinto. Romo gaf toen zijne belofte om hem Sinto te schenken in de volgende incarnatie. (In de volgende incarnatie ging Romo over in Krisno vorst van Dhorowati, terwijl Sinto zijne zuster werd, genaamd Sembodro en gehuwd met Hardjoeno, de incarnatie van Laksmono, en een der Pendowos.)

De derde incarnatie van Vhisnoe, als Krisno, vorst van Dhorowati.

Alvorens over te gaan tot de geschiedenis van Krisno worden de afstammelingen van Romo en Bathoro Bromo hieronder beschreven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Boetlowo, zoon van Romo en vorst van Ngajoedio.

Koentobojo, zoon van Boetlowo en stichter van Mandhoero (Madoera).

Basoekethie, zoon van Koentobojo en vorst van Mandhoero.

Basoedhewo, zoon van Basoeketie en vorst van Mandhoero.

Basoedhewo had twee zonen en eene dochter:

Kokrosono, van eene blanke kleur, was vorst van Mandhoero.

Krisno, zwart van huid en eene invleesching van Vhisnoe. Later had hij zich meester gemaakt van het rijk Dhorowati en regeerde aldaar als koning van Dhorowati en de leider der Pendowos.

Dhewi Sembodro, eene incarnatie van Cri. Zij huwde, volgens de belofte van Romo, met Hardjoeno, een der Pendowo's en eene invleesching van Laksmono.

Bathoro Bromo als Praboe Set, vorst van Giling Wesi-Java. Zijne dochter, Bramaniwati, huwde met Baswarat, zoon van Bathoro Basoeki. Van deze stamde af Tritestho, en volgde Bathoro Bromo op als vorst van Giling-Wesi.

Tritestho, vorst van Giling-Wesi. Hij werd verslagen door een ander vorst, genaamd Selloprawoto, die om zijne hoovaardigheid door Vhisnoe gedood werd.

Tritestho liet twee zonen na, geheeten Madhoemanoso en Madhoedhewo.

Madhoemanoso, zoon van Tritestho, vorst van Wirotho. Deze had twee zonen, Soetopo en Sakoetrem, wiens zoon Sakri heette. Sakri had een zoon, Poelosoro genaamd.

Poelosoro werd vorst van Ngastino. Hij was gehuwd met Dhewi Nganis en verwekte bij haar een zoon, die genaamd werd Habyoso.

Habyoso volgde op als vorst van Ngastino. Deze had drie zonen. De oudste, Doestoroto, was blind; de tweede, Pandoe,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

was kreupel en had een scheef hoofd, en de derde, Ario Romowidhoro, was lam.

Pandoe, als de minst gebrekkige, werd voor de opvolging bestemd. Habyoso gaf het rijk over aan Pandoe en werd Begawan (kluizenaar) gelijk weleer zijn vader Poelosoro.

Pandoe had vijf zonen, die „Pendowo's" genoemd worden. (In den tegenwoordigen tijd worden vijf zonen uit een vader en een moeder ook „Pendowo" genoemd. Eveneens krissen met vijf bochten krijgen den naam „Pendowo"):

de eerste, Joedisthiro, ook genaamd Dhermowongso, Koentodewo, Dhermadji, Soemadji en Poentho-dhewo,

de tweede, Werkoedoro, ook genaamd Walkoedhoro, Bimo en Seno,

de derde, Hardjoeno, ook geheeten Raden Ario Djanoko, Danangdjojo Mintorogo en Pramadi (eene incarnatie van Laksmono, dus van Bathoro Bazoeki).

de vierde, Nakoelo en de vijfde Sadhewo.

Pandoe kwam te overlijden toen de Pendowo's nog niet volwassen waren. Dhoestoroto nam voor de jeudige kinderen van Pandoe de voogdij op zich zoomede het regentschap des rijks. Om nu aan de heerschappij te blijven en die voor zijne kinderen te behouden, zond hij de pendowo's weg ergens diep in de bosschen, om een nieuw rijk te stichten, terwijl zijn oudste zoon Soeyoedhono hem opvolgde als vorst van Ngastino.

Soeyoedhono had nog 99 broeders, tezamen met hem 100 in getal, welke genoemd worden „Koerowos".

De kinderen van Pandoe bleven alzoo verstoken van hun wettig erfdeel. Later hebben zij het rijk Ngamarto gesticht, waar Joedisthiro als vorst regeerde, terwijl Krisno (vorst van Dhorowati en eene incarnatie van Vhisnoe), als hun leider optreedt.

De Pendowo's meenden hunne aanspraken op het rijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ngastino te moeten doen gelden en verzochten daarom Krisno, om in dezen de onderhandelaar bij Soeyoedhono te willen zijn, wien men vroeg, de helft van het gebied van Ngastino, dat hen, den Pendowo's, als vaderlijk erfgoed toekwam, af te staan. Maar Soeyoedhono gaf ten antwoord, dat zonder de beslissing van het zwaard, hij nimmer tot een dusdanigen afstand zoude besluiten.

Hierna volgde de heilige oorlog, genoemd de „Bronto-joedho" (Mahabatara), waarin alle Koerowo's met hunne opperhoofden en vorst Soeyoedhono sneuvelden en ook alle de zonen der Pendowo's-broeders, zoodat er geen meer over was, dan de ongeborene kleinzoon van Hardjoeno. (De Bronto-joedho wordt door de Javanen als zeer heilig beschouwd. Nooit is deze Bronto-joedho-voorstelling vertoond, dewijl zij volgens bewering ongeluk aanbrengt. De verschillende geschiedenissen van de Pendowo's en Koerowo's, die dikwijls bij de wajang-voorstelling worden verhaald, zijn de overleveringen of avonturen van één der Pendowo's-broeders of één der Koerowo's-broeders. Zelfs de zending van Krisno naar Ngastino als onderhandelaar, dus het begin van de Bronto-joedho, durft men niet te laten voorstellen. Slechts in de afdeeling Grisee, residentie Soerabaja, in zekere dessa's aan de zeestranden, wordt eens in het jaar deze Bronto-joedho-voorstelling gegeven, tijdens een dessafeest „Slametan" of „Sedekah desa". Zij wordt met veel eerbied gehouden, b.v. de dalang — bespeler of leider van de wajangvertooning — is in groot costuum gekleed en versierd met bloemen; verscheidene gerechten zijn klaar gemaakt als offer aan de heilige geesten.)

Joedisthiro, weleer vorst van Ngamarto, aanvaardde nu de heerschappij over Ngastino. Hij behield die heerschappij twee jaren lang. In dien tijd was Parikesit, de zoon van Habimanjoe en kleinzoon van Hardjoeno, geboren en onder de voogdij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van Krisno, vorst van Dhorowati, gesteld, waarop Joedisthiro het rijkskrewind overgaf aan dezen voogd, voor den onmondigen Parikesit.

Parikesit werd als vorst van Ngastino opgevolgd door zijn zoon Hoedhojono. (In het gebergte Penanggoengan, in de afdeeling Modjokerto, is een badplaats met basreliefs, een jaartal 899 Çaka en eene inscriptie „Udayana", zie Verbeek, deel XVI).

Met het einde van de regeering van Parikesit eindigt de geschiedenis van de wajang-poerwo. (Eene wajang-poerwovoorstelling begint gewoonlijk om 8 uur 's avonds en eindigt om 6 uur 's morgens, zonder rust. Men mag ook vroeger beginnen, doch moet eindigen met zonsopgang, dus 6 uur 's morgens. Vóór dien tijd mogen zelfs de wajangs en de keleer niet weggehaald worden, aangezien het volgens bewering ongeluk aanbrengt. De keleer is de standaard met het daaraan gespannen doek, waarop de wajangs vertoond worden.)

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OVER DE SOORTEN VAN WAJANG.

Er zijn drie soorten van wajangs. Ten eerste: de wajang-poerwo hiervoor beschreven. De poppen er van zijn van leder en moeten voor een gespannen doek of scherm van wit linnen vertoond en bespeeld worden, en wel des avonds met licht, omdat de schaduwen moeten beschouwd worden als de schimmen van de voorouders der Hindoes. Deze bewering wordt bevestigd door oude geschriften. Het kawi woord „Wajang" beteekent „Schaduw".

In die bovenvermelde oude geschriften vindt men eene beschrijving van de wajang-poerwo, waarbij de toeschouwers hoofdzakelijk achter en niet voor het scherm zaten, dat is, om alleen de schaduwen te zien, en niet de wajang zelf. Zooals men kon ontwaren, zijn de wajang-poerwo-poppen plat. Verscheidene menschen, die de oorsprong van den wajang niet kennen, vragen hoe het mogelijk is, dat afbeeldingen van menschen plat kunnen zijn en waarom men geene poppen in de gedaante van een mensch gebruikt. De verklaring is deze. De platte vormen hebben zekere beteekenis, hetgeen zeer gemakkelijk te begrijpen is, indien men het met het bovenstaande in verband brengt. Een wajang, dus een schaduw, is plat en kan dus niet anders wezen of anders voorgesteld worden. Het is ook om deze reden, dat de wajang poerwo „een schim" niet na te bootsen is door welken vorm ook, zooals nader blijkt uit de volgende gevallen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

In den tegenwoordigen tijd wordt de wajang poerwo ook weergegeven door wajang orang. Deze nabootsing in een wajang-vertooning door levende menschen is natuurlijk slechts eene fantasie, die op niets berust.

Ten tweede: de wajang gedok. De overlevering begint bij het einde van de regeering van Parikesit, dus bij het einde van de wajang poerwo geschiedenis.

De wajang gedok wordt vertoond door houten poppen in den vorm van een mensch of ook wel door menschen met maskers.

Ten derde: de wajang kroetjil. De geschiedenis hiervan is die van Modjopait en Mekka, derhalve de overgang van Hindoeisme of Boedhisme tot Islamisme behandelend.

De wajang kroetjil is van hout in den platten vorm van de wajang poerwo.

De wajang gedok en de wajang kroetjil worden niet gespeeld voor een gespannen doek, doch op een standaard en is zichtbaar van buiten en van binnen, d. w. z. de toeschouwers kunnen even goed zien van buiten als van binnen, wat niet het geval is bij de wajang poerwo.

De voorstelling dezer wajangs gedok en kroetjil geschiedt zoowel des daags als des avonds.

Deze twee soorten wajangs, gedok en kroetjil, zijn mijns inziens eigenlijk eene nabootsing van de wajang poerwo, aldus eene fantasie uit den lateren tijd. De wajang poerwo is immers gebaseerd op de schimmen (der voorouders van de Hindoes) en hiervandaan den naam „wajang" (schimmen) terwijl men bij de wajang gedok en de wajang kroetjil de poppen zelf ziet.

Het woord poerwo, dat „het begin of het eerste" beteekent, was later zeker bijgevoegd, om alleen een onderscheid te maken tusschen de tweede soort wajang gedok en de derde soort wajang kroetjil.

Door de voorafgaande verklaring kan men zelf zich overtuigen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat een wajang een „schim" is zonder meer, en oorspronkelijk niet op een andere wijze dan door schimmenspel na te bootsen.

Zeker is, dat in Oost- en Midden-Java, de wajang poerwo de geliefkoosde is en het geloof er in de Javanen in 't bloed zit, als het ware ingeworteld is in hunne harten; zelfs worden eenige overleveringen als heilig beschouwd. Daarentegen zijn de wajangs gedok en kroetjil slechts voor gewone en ongeheiligde amusementen in zwang.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

IETS OVER DE GAMELAN EN GAMELAN-MELODIEËN.

Ook de gamelan en gamelan-melodieën staan in verband met de wajang-poerwo. Er zijn zooals bekend is twee soorten van gamelan n. m. „Selendro" en Mataraman". Volgens de overlevering heeft de godheid „Bathoro Endro" de eerste gamelan uitgevonden en hiervandaan den naam van de gamelan „Soe-endro". De tweede soort „Mataraman" of „Pelok" is van lateren datum.

De Soelendro bestaat uit vijf tonen, terwijl de Mataraman er zeven heeft, waaronder een de Pelok wordt genoemd. Om deze reden heet de Mataraman ook „Pelok".

Bij de Europeesche muziek zijn er als het ware twee soorten melodieën, de fijne, b.v. operastukken en dergelijken, en de grove melodieën, zooals marsch- en dansstukken enz. Eveneens bestaan er bij de gamelan fijne en grove melodieën en bovendien nog verscheidene andere, die speciaal dienen voor het gevecht en daarom gevechtsmelodieën worden geheeten.

Bij de wajangvoorstelling worden slechts de fijne en tijdens het gevecht de gevechtsmelodieën gebezigd.

De fijne noemt men „Gendingan", de grove „Giroo", waaronder eene, die Endro heet, (waarschijnlijk naar de godheid Bathoro Endro, den uitvinder) en die voor het gevecht wordt „Ajak" genoemd.

Bij de wajang-poerwovoorstelling, althans in de residentie Soerabaja en speciaal in de afdeeling Modjokerto, duurt de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voorstelling wel twee maal langer, indien de etiquette in acht wordt genomen. (Bij de voorstelling van de wajang gedok en kroetjil is deze etiquette niet gebruikelijk). Het gebruik wil nu dat alvorens de voorstelling begint, op de gamelan gespeeld moet worden de melodie genaamd „Babar Layar". Babar beteekend ontrollen, uitspreiden, Layar "scherm"; dus Babar Layar is het scherm ontrollen.

Tijdens het eerste bedrijf behooren drie soorten melodieën gespeeld te worden. De eerste heet Djeboek Aroem. Djeboek is een drooge pinangnoot, welke bijgevoegd wordt als ingrediënt bij het sirie eten. Aroem is geurig. Derhalve „geurige pinangnoot". Niet onwaarschijnlijk werd hiermede oudsher bedoeld: „Eene geurige pinangnoot speciaal voor den Koning", aangezien deze melodie alleen bespeeld wordt wanneer de vorst te voorschijn komt.

Bij deze eerste melodie spreekt de vorst tegen den patih en zoodra het gesprek is afgeloopen moet de melodie ook uit zijn. Indien de patih het antwoord geeft, dan moet de tweede melodie gespeeld worden, en deze heet „Pindoo Gawee". Pindoo beteekent „twee keeren" en Gawee „werk", dus samen „twee keeren werk" of „twee keeren herhalen". Men wilde hiermede aanduiden, dat het onderwerp van gesprek twee keeren wordt herhaald, dewijl de patih eerst herhaalt, wat de vorst hem zegt en daarna het antwoord geeft.

Dit oude gebruik van herhaling vind ik zeer praktisch. De bedoeling was, of de patih het gezegde duidelijk heeft begrepen; zoo niet, dan zal zijne herhaling ook foutief wezen. Deze gewoonte van herhaling bezig ik altijd, indien ik met mijne ondergeschikte ambtenaren telefoneer, vooral in gewichtige zaken: ik laat mijn gesprek herhalen en het is vaak gebeurd, dat men verkeerd verstaan had, wat op te maken was uit de foutieve herhaling.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

De derde melodie wordt geslagen wanneer de vorst zijn troon afgaat en de patih enz. de vergaderzaal verlaten. Deze derde melodie is genoemd „Boebar" en beteekent „verlaten, verdwijnen, weggaan".

Hieronder geef ik nog eenige voorbeelden van gamelan-melodieën.

Na de bovenvermelde drie melodieën, die de etiquette uitmaken, volgen de andere melodieën tijdens de daarop volgende bedrijven, natuurlijk telkens betrekking hebbend op den vertoonden wajang:

De melodie „*Goentoer*". *Goentoer* beteekent *donderend geluid*, b.v. dat men hoort bij de uitbarsting van een vuurspuwenden berg. Eene melodie voor de verschijning van de wajang „Bathoro Goeroe", de vorst der goden, en ook voor andere goden o. a. Vhisnoe.

De melodie „*Smeroe*". *Smeroe* is *de berg Smeroe in Oost-Java*. Deze is in de mythologie de zetel van Bathoro Goeroe. Eene melodie voor de vertooning van Pendito (Heremiet).

De melodie „*Titi pati*". *Titi* beteekent *nauwkeurig, oplettend*, *Pati*, "*vorst*". „*Titi pati*" is „een vorst, die nauwkeurig, oplettend is". Eene melodie voor de verschijning van Hardjoeno Widjojo, vorst van Maospati, en de eerste incarnatie van Vhisnoe.

De melodie „*Soembrang*". *Soembrang* beteekent *uitdagen*. Eene melodie voor Romo, vorst van Ngajoedhio, en de tweede incarnatie van Vhisnoe. Romo kon ten slotte zijne woede niet meer inhouden, hiervandaan de melodie Soembrang.

De melodie „*Ladrang*". *Ladrang* is de naam voor een bepaalden vorm van den kop eener krisscheede. In vergelijking met andere krisscheeden heeft de Ladrang een trotschen en fieren vorm, die overeenkomt met de houding van Krisno. Waarschijnlijk werden zij vroeger met elkaar in verband ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bracht. Eene melodie voor Krisno, vorst van Dhorowati, en de derde incarnatie van Vhisnoe.

De melodie „*Banjak hanggrem*". „*Banjak*" beteekent *gans, hanggrem* „*liggen broeien*". Het wil zeggen: Wanneer ganzen liggen te broeien, dan zijn ze in boozen toestand. Eene melodie voor Dhosomoeko, die altijd in boozen toestand was.

De melodie „*Sapoe Djagat*". *Sapoe* beteekent „*bezem*" en *djagat* „*wereld*", dus Sapoe Djagat beteekent „de wereld schoonvegen". Ook eene melodie voor Dhosomoeko. Dhosomoeko was oorlogzuchtig en door zijne bovennatuurlijke kracht veroveraar der wereld, waarop de melodie „Sapoe Djagat" doelt.

De melodie „*Brodjometo*". *Brodjo* is „*wapen*", *Meto* is „*woedend*"; de beteekenis is dus: „steeds gewapend en woedend" of „oorlogzuchtig". Eveneens eene melodie voor Dhosomoeko.

De melodie „*Bambangwetan*". *Bambang* beteekent „*zonsopgang*" en duidt aan „opgewekt, vroolijk". Wetan = Oosten. Eene melodie ook voor Dhosomoeko, die steeds opgewekt was.

De melodie „*Ngrangsang*". *Ngrangsang* beteekent „*Bereiken*". In de wajang-voorstelling zegt men „De zon bereikt den berg", wat evenals *Bambang wetan* „*zonsopgang*" beteekent. Eveneens eene melodie voor Dhosomoeko.

De melodie „*Gramang*". *Gramang* is eene *roode mier*, die kan bijten dat het jeukt. Eene melodie voor Soeyodhono, die vergeleken wordt met deze mier, dewijl hij door zijn optreden het hart der menschen doet jeuken.

De melodie „*Moentjar*". *Moentjar* is „*Schitterend*" of „*Glanzend*". Eene melodie voor Joesdisthiro, vorst van Ngamarto, die zeer geduldig, lankmoedig en verdraagzaam was, en in dit opzicht boven alle menschen uitglansde, uitblonk.

De melodie „*Barongan sepak*". *Barongan* is „*Bamboebosch*", *Sepak* „*schoppen met den voet*". Eene melodie voor Werkoedhoro

een der Pendowobroeders. In de voorstelling wordt gezegd: „indien Werkoedhoro eene reis maakte, dan ging hij niet langs een weg, doch langs bosschen, boomen en bamboebosschen omver schoppend en trappend". Hierop wordt door de melodie gedoeld.

De melodie „*Bekoetoet manggoeng*". *Bekoetoet* is een soort *duif*, welke door de Javanen zeer op prijs wordt gesteld. Vooral wanneer de duif een krachtig geluid kan voortbrengen, wordt er veel geld voor betaald. *Manggoeng* is *aanhoudend door keren*. Eene vogel koert in eenzaamheid b.v. midden in het bosch. Deze melodie is voor Hardjoeno, een der Pendowobroeders, wanneer hij in het bosch is.

De melodie „*Bojong*". *Bojong* beteekent „*Verhuizen*", doch in dit verband meer *naar een andere plaats overbrengen* of *meenemen* of *wegvoeren*; vooral ten opzichte van eene vrouw, wordt het gebruikt. Eene melodie voor de vrouwelijke wajangs. Wanneer bij een huwelijksfeest de bruidegom het eerst begint te tandaken (dansen) dan wordt volgens de etiquette deze melodie „Bojong" op de gamelan geslagen, wat dan dus zeggen wil „de vrouw wordt overgebracht of weggevoerd".

De melodie „*Semekar*". *Semekar* beteekent „*opengaan van bloemknoppen*". Het wil zeggen „rijk in liefde". Eene melodie eveneens voor vrouwelijke wajangs.

De bovenstaande melodieën behooren tot de oude melodieën, waarvan er nog vele andere bestaan hebben. De bovengenoemde etiquette voor de wajang poerwo-voorstelling en de oude melodieën bestaan tegenwoordig bijna niet meer. Dit is waarschijnlijk hoofdzakelijk toe te schrijven aan den modernen tijd. De toeschouwers vinden tegenwoordig, dat het te lang duurt, willen liever spoedig de voorgestelde wajang zien en spoedig het slot der geschiedenis weten. Bovendien kennen de tegenwoordige gamelanslagers de oude melodiën niet. Het is

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

jammer, want zoo verdwijnen langzamerhand ook de oude gamelanmelodieën, die zeer interessant zijn, dewijl zij in verband staan met de wajang poerwo-geschiedenis, dus met de Mythologie. (Bij het oude corps gamelanslagers van wijlen mijn vader, den Regent van Modjokerto, zijn er nog een paar overgebleven, die ik nu onderwijs laat geven aan het jonge corps van den tegenwoordigen tijd, om zoodoende de oude melodieën weer in het leven te roepen.)

Misschien ben ik niet volledig op de hoogte, maar ik baseer mijne mededeelingen op het volgende:

Het laatste Hindoerijk Modjopait ligt in de afdeeling Modjokerto, residentie Soerabaja. De gamelan behoorde tot de Staatsie en de wajang poerwo tot het amusement van den vorst van Modjopait. Het zal derhalve niet onwaarschijnlijk wezen, dat er in Modjokerto nu nog overblijfselen zijn van de oude, oorspronkelijke wajang poerwo, gamelan, gamelan-melodieën en de daarbij behoorende etiquette, al is het ook slechts een schijntje daarvan. Met het oog hierop kan ik zeggen, dat de bakermat van de wajang poerwo, gamelan, gamelan-melodieën en de daarbij behoorende etiquette te zoeken is in Oost-Java en speciaal in de afdeeling Modjokerto.

De Javaansche taal bestaat, zooals bekend, uit drie verschillende soorten: „Kromo, Madio en Ngookoo". Nu bestaat ook de oude gamelan-melodie uit twee of drie soorten van melodie, die alle van elkander verschillen, althans in de residentie Soerabaja, en speciaal in de afdeeling Modjokerto en de aangrenzende afdeelingen Sidhoardjo en Soerabaja. Het is merkwaardig, dat zelfs in de Vorstenlanden deze drie soorten niet bestaan. Dit is waarschijnlijk hieraan toe te schrijven, dat de bakermat van de wajang poerwo en gamelan is te vinden in Modjopait, afdeeling Modjokerto, en men in West- en Midden-Java onbekend was met de bovenvermelde finesses, zelfs in het verdere gedeelte van Oost-Java.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De gamelanslagers van den tegenwoordigen tijd kennen vele melodieën uit de Vorstenlanden, doch de menschen, die verstand hebben van gamelan, althans in de residentie Soerabaja, vinden ze niet mooi, en ten slotte vervelend om aan te hooren. (Ik liet ook mijne gamelanslagers deze melodieën geheel afschaffen.)

Het volgende verhaal bewijst, dat er werkelijk in Modjopait, afdeeling Modjokerto, iets is overgebleven van de oude vormen en wijzen. Dit overblijfsel is van geschiedkundige waarde.

In de dessa Bongkeng van de afdeeling Modjokerto, niet ver van Modjopait, ja zelfs moet deze dessa gelegen hebben in de hoofdstad Modjopait, is een begraafplaats. Volgens bewering der oude menschen werd daar begraven een Dalang (leider of bespeler van de wajang) van den vorst van Modjopait. Dertig jaren geleden kwamen daar nog verscheidene menschen, mannen en vrouwen, van verschillende en veraf gelegen afdeelingen, om den zegen te verkrijgen van den overledene, ten einde te kunnen worden „bekwame Dalangs of bekwame gamelanslagers, of bekwame danseressen". Deze menschen bleven eenige dagen en nachten als boetelingen op die begraafplaats. Doch door verbod van de politie vindt men ze tegenwoordig niet meer.

Nu wordt nog steeds door de Javanen aan dezen roem door een zegswijze herinnerd: indien een Dalang, of een gamelanslager, of een danseres zeer bekwaam is, wordt er gezegd: dat hij of zij zeker naar Bongkeng is geweest.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HET EEN EN ANDER OVER KRISSEN EN ANDERE WAPENS.

Niet alleen de bakermat van de wajang poerwo, gamelan, gamelanmelodieën en de daarbij behoorende etiquette, doch ook die van krissen en andere wapens, welke daarbij te pas komen, moet men zoeken in het laatste Hindoerijk Modjopait in de afdeeling Modjokerto.

De volgende overlevering wijst erop:

In het midden van een sawah van de dessa Wates-oempak, in de afdeeling Modjokerto, niet ver gelegen van Modjopait, is een heuveltje, dat naar bewering de plek is geweest van de smederij van den bekenden en beroemden smid „Soepo", de smid in krissen en andere wapens van vorst Browidjojo van het laatste Hindoerijk Modjopait. De zoon van Soepo heette Soero. Dit heuveltje moest ook gelegen hebben in de hoofdplaats Modjopait, evenals de bovengenoemde dessa Bongkeng.

In de kota Modjokerto woont nu nog een smid in krissen en andere wapens, genaamd „Soerokerto", die volgens bewering eene afstammeling is van de 13de generatie van bovenvermelden Soepo en als zoodanig door andere menschen in den omtrek van Modjopait erkend wordt.

Hij is zeer bedreven in het maken van alle mogelijke soorten van krissen en andere wapens, hetgeen niet het geval is met andere smeden in hetzelfde vak.

Zijne voorouders, die allen ook den beginnaam „Soero" droegen, waren eveneens van beroep smeden der zelfde wapens

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en woonden toen in het gebied van Modjopait (niet ver van Modjopait) en werden door de oude bewoners van Modjopait-Modjokerto ook erkend als afstammelingen van den meervermelden „Soepo". De grootvader van dezen smid, Soerokerto, heb ik dertig jaren geleden nog gekend, doch was toen reeds zeer oud.

Tot den huidigen dag zoekt men naar antiquiteiten afkomstig van Modjopait, vooral krissen, „de bekende krissen van Modjopait".

Er werden ook soms krissen en pieken of andere wapens gevonden bij opgravingen, b.v. bij de bewerking van riettuinen, doch het waren waarschijnlijk niet die, welke door den beroemden Soepo waren vervaardigd. Volgens de overlevering maakte hij slechts een paar krissen voor den vorst van Modjopait, o. a. de bekende „Djongbiroe, Sengkelat en Saboek-inten". Deze namen staan in verband met de vormen; de motieven heeten n.l. Djongbiroe, Sengkelat en Saboek-inten, waarvan het eerste tot den huidigen dag door de Javanen wordt geheiligd. Bij preferentie durven zij dit motief niet te laten namaken, of een kris met dat motief te dragen.

Bovenvermelde smid Soerokerto heeft van zijne voorouders geërfd het boek, waarin beschreven werden de wapensoorten, beginnende met de wapens tijdens het tijdperk der Bathoros (godheden), dus der wajang poerwo-geschiedenis.

Op mijn verzoek gaf hij mij de beschrijving van eenige dier wapens.

Wapens vervaardigd en gedragen door de godheid Bathoro Vhisnoe:

Tjokro: een radpijl.

Prosopati: een kris, heeft een rechten en platten vorm, volgens de voorschriften.

Koentobasworo: een pijl.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Tenggolo: eene werpspies met een uiteinde in den vorm van eenen haak. Vervaardigd en gedragen door de godheid Bathoro Sekadie:

Sepoekal Tilam-oepih: een kris, heeft een rechten en platten vorm, volgens de voorschriften.

Limpoeng: een korte degen en scherp aan de twee kanten.

Godhobindie: eene strijdknots.

Bandem: een bolvormig stuk ijzer met een handvatsel. Vervaardigd en gedragen door de godheid Bathoro Romo-ad[illegible]

Bendo: heeft den vorm van een boorijzer.

Boosoer: eene piek, heeft een rechten en bovendien vierkantigen vorm in plaats van plat. Het onderste gedeelte is omringd door 8 kleinere pieken, eveneens van dienzelfden vorm, dus samen 9 pieken.

Gerbong: een soort van wagen met wapens.

Vervaardigd en gedragen door de godheid Bathoro Bromokendali.

Tri doelo: Speer met drie spitse punten.

Aloe-Aloe: Aloe is een rijststamper, een cylindervormig hout ter lengte van een meter, dat men in het midden vasthoudt en waarmede men de rijst ontbolstert. Op deze wijze ziet het wapen Aloe-Aloe er uit: behalve dat het van ijzer is, eenkantig in plaats van cylindervormig, b. v. vijf-, zes- of meerkantig. De bovengenoemde smid Soerokerto zegt voor het woord „kantig" in dit geval „blimbingan", beteekent: zoo kantig als de vorm van de vrucht blimbing.

Bethok: een kris met een rechten en platten vorm, volgens model.

Lembing: heeft den vorm van eene spade.

Aloe-goro: eene piek, vierkantig, puntig en scherp aan de vier kanten, heeft den scherpen vorm van de vrucht blimbing.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vervaardigd en gedragen door de godheid Bathoro Poerbogenie.

Dhoedhoek: eene piek met een rechten en platten vorm, volgens model.

Totok: eene piek in den vorm van eenen beitel.

Koemowarek: eene piek, breed in het midden.

Soeropatejo: een pijl. Vervaardigd en gedragen door de godheid Bathoro Honggodjali.

Lenggoro: een kris, recht en vierkantig in plaats van plat.

Bedomo: eene korte sabel doch breeder.

Soedji-kentjeng: eene rechte piek en vierkantig in plaats van plat.

Soedji-look: genaamd Oelo ngelangi, eene piek met bochten, hetzij 3, 5, 7 of meer, ook vierkantig in plaats van plat.

Zij draagt den naam van Oelo ngelangi, dewijl zij op eene slang gelijkt door den vierkantigen vorm. *Oelo* is een *slang* en *ngelangi zwemmen*, aldus „*zwemmende slang*".

Tjis Soedji: evenals *Tri soelo*, doch vierkantig in plaats van plat.

De Djongbiroe, Sengkelat en Saboek-inten bovengenoemd, behooren niet tot de wapens, die door de godheden waren vervaardigd en gedragen, doch ze werden op last en naar het model van den vorst van Modjopait gemaakt en door dezen gedragen.

Behalve de bovenvermelde zijn er nog vele andere soorten van krissen en andere wapens.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL

